

Регіональне управління та місцеве самоврядування

УДК 353

Паславська Оксана Ігорівна

*асистент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту
Національний університет «Львівська політехніка»*

Паславская Оксана Игоревна

*ассистент кафедры административного и финансового менеджмента
Национальный университет «Львовская политехника»*

Paslavska Oksana

*Assistant of the Department of Administrative and Financial Management
Lviv Polytechnic National University*

**БІЗНЕС-КЛІМАТ ЯК ІНДИКАТОР ЕКОНОМІЧНОГО ТА
ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ КРАЇНИ
БИЗНЕС-КЛИМАТ КАК ИНДИКАТОР ЭКОНОМИЧЕСКОГО И
ПОЛИТИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ СТРАНЫ
BUSINESS CLIMATE AS AN INDICATOR OF ECONOMIC AND
POLITICAL DEVELOPMENT OF THE COUNTRY REGIONS**

Анотація. Дана стаття присвячена аналізу бізнесу клімату регіонів України. Для аналізу важливим є основні зміни, яких зазнало бізнес-середовище у зв'язку із функціонуванням у нових реаліях, спричинених поширенням пандемії. Серед ключових моментів можна виділити: запровадження гібридного робочого процесу, діджиталізація робочих процесів, розробка нових стратегій антикризового управління, впровадження стійких моделей, які можуть обслуговувати клієнтів за будь-яких обставин, перекваліфікація та підвищення кваліфікації працівників, зміна фокусу зі збільшення послуг на збереження лояльності вже існуючих клієнтів та ін.

Також, у даній роботі міститься аналіз бізнес-середовища у чотирьох стратегічних регіонах України – Львів, Одеса, Харків та Дніпро. На даний момент у більшості регіонів переважній частині підприємств складно вести бізнес, хоча минулого року переважали задовільні оцінки. Серед лідируючих факторів, що стримують розвиток бізнесу було виділено корупцію та бюрократію. На першому місці за легкістю ведення бізнесу опинився Західноукраїнський регіон – 2,95 балів з 5-ти можливих, на другому місці розташувався Харків – 2,69 балів, на третьому місці Дніпро – 2,34 балів, а на останньому опинився Південноукраїнський регіон – 2,25 балів. Інтегральна оцінка усіх регіонів розташована у негативній площині.

У висновках було наведено перелік основних моментів на яких повинен зосередитись уряд країни для економічного відновлення та розвитку бізнес-середовища, а саме: впровадження реальної та ефективної судової реформи, верховенства права, справедливого правосуддя; захист населення від COVID-19 (широкомасштабне тестування, вакцинація, ефективне лікування; викорінення корупції; гарантування справедливої, рівної, передбачуваної та прозорої податкової політики, чесної конкуренції; забезпечення макроекономічної стабільності та продовження співпраці з МВФ; зменшення тіньової економіки; захист інвестицій та прав власності; встановлення рівних правил гри шляхом усунення контролю олігархів та ін.

Ключові слова: бізнес-середовище, бюрократія, корупція, макроекономічна та політична нестабільність.

Анотація. Данная статья посвящена анализу бизнеса климата регионов Украины. Для анализа важны основные изменения, которые претерпела бизнес-среда в связи с функционированием в новых реалиях, вызванных распространением пандемии. Среди ключевых моментов можно выделить: введение гибридного рабочего процесса, диджитализация рабочих процессов, разработка новых стратегий антикризисного

управления, внедрение устойчивых моделей, которые могут обслуживать клиентов при любых обстоятельствах, переквалификация и повышение квалификации работников, изменение фокуса по увеличению услуг на сохранение лояльности существующих клиентов и т.д.

Также в данной работе содержится анализ бизнес-среды в четырех стратегических регионах Украины – Львов, Одесса, Харьков и Днепр. В настоящее время в большинстве регионов подавляющей части предприятий сложно вести бизнес, хотя в прошлом году преобладали удовлетворительные оценки. Среди лидирующих факторов, сдерживающих развитие бизнеса, была выделена коррупция и бюрократия. На первом месте по легкости ведения бизнеса оказался Западноукраинский регион – 2,95 балла из 5 возможных, на втором месте расположился Харьков – 2,69 балла, на третьем месте Днепр – 2,34 балла, а на последнем оказался Южноукраинский регион – 2,25 баллов. Интегральная оценка всех регионов находится в отрицательной плоскости. В выводах был приведен перечень основных моментов, на которых должно сосредоточиться правительство страны для экономического восстановления и развития бизнес-среды, а именно: внедрение реальной и эффективной судебной реформы, верховенства права, справедливого правосудия; защита населения от COVID-19 (широкомасштабное тестирование, вакцинация, эффективное лечение; искоренение коррупции; гарантирование справедливой, равной, предполагаемой и прозрачной налоговой политики, честной конкуренции; обеспечение макроэкономической стабильности и продолжение сотрудничества с МВФ; уменьшение теневой экономики; защита инвестиций и прав собственности установление равных правил игры путем устранения контроля олигархов и т.д.

Ключевые слова: бизнес-среда, бюрократия, коррупция, макроэкономическая и политическая нестабильность.

Summary. *This article is devoted to the analysis of business climate of the regions of Ukraine. Important for the analysis are the major changes that the business environment has undergone due to the new realities caused by the spread of the pandemic. Among the key points are: the introduction of a hybrid workflow, digitalization of work processes, development of new crisis management strategies, implementation of sustainable models that can serve customers in any circumstances, retraining and retraining, changing the focus on increasing loyalty services already existing customers, etc.*

Also, this paper contains an analysis of the business environment in four strategic regions of Ukraine – Lviv, Odessa, Kharkiv and Dnipro. At present, most regions find it difficult to do business in most regions, although satisfactory estimates prevailed last year. Corruption and bureaucracy were highlighted as leading factors hindering business development. In the first place for ease of doing business was the Western region – 2.95 points out of 5 possible, in second place was Kharkiv – 2.69 points, in third place - the Dnieper – 2.34 points, and in last place was the South Ukrainian region – 2.25 points. The integrated assessment of all regions is located in the negative plane. The conclusions listed the main points on which the government should focus for economic recovery and development of the business environment, namely: implementation of real and effective judicial reform, rule of law, fair justice; protection of the population from COVID-19 (large-scale testing, vaccination, effective treatment; eradication of corruption; ensuring fair, equitable, predictable and transparent tax policy, fair competition; ensuring macroeconomic stability and continuing cooperation with the IMF; reducing the shadow economy; protecting investment and property rights; establishing equal rules of the game by eliminating the control of the oligarchs, etc.

Key words: *business environment, bureaucracy, corruption, macroeconomic and political instability.*

Постановка проблеми. Складність відкриття бізнесу, пандемія Covid-19, відсутність єдиного джерела інформації щодо підприємницької діяльності, обтяжлива система адміністрування податків, зловживання з боку контрольних органів, корупція та заплутане регулювання – це аж ніяк не вичерпний перелік зовнішніх перешкод, які постають перед підприємцем в Україні в теперішніх умовах. Додамо до цього низку внутрішніх викликів, притаманних кожному бізнесу, скажімо, забезпечення необхідного рівня реалізації продукції для рентабельності підприємства, ведення бухобліку, управління кадровим ресурсом, необхідність своєчасної виплати заробітної плати та безліч інших операційних «дрібниць». Всі ці умови перешкоджають створенню сприятливого середовища для розвитку та ведення бізнесу в Україні, що є необхідною передумовою для досягнення країною більш високого рівня економічного та соціального зростання та інтеграції до спільного ринку ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти формування сприятливого бізнес-клімату досліджували у своїх працях чимало науковців: І.С. Біла, Н.І. Насікан [1], В.П. Головащенко, А.В. Сидорова [2] та ін. Проте зовнішні та внутрішні чинники, які впливають на стан бізнес-середовища, постійно змінюються, що вимагає детального дослідження і вивчення даної проблеми у сьогоdnішніх умовах.

Формулювання цілей статті. Мета статті – розглянути та проаналізувати основні перешкоди розвитку бізнес-середовища по регіонах України, а також виділити основні шляхи для їх усунення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Рівень розвитку регіонів демонструє реальний стан економічного та соціального середовища в країні, оскільки багато в чому залежить від активності та успішності місцевого бізнесу.

Серед найбільших змін, яких зазнав бізнес України за останніх півтори року можна віднести: запровадження гібридного робочого процесу;

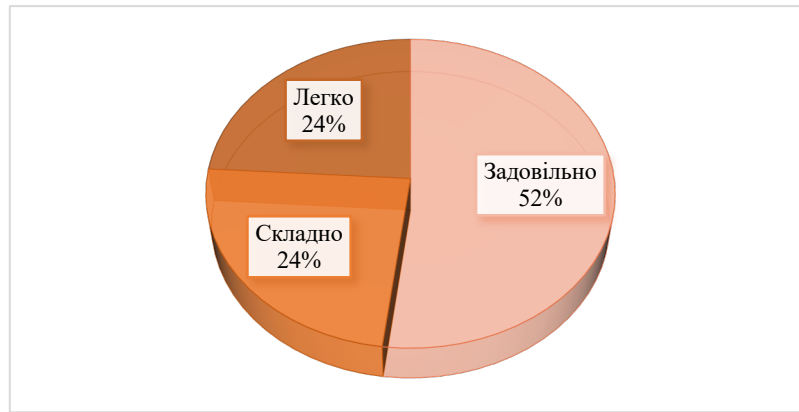
розробка нових стратегій антикризового управління; впровадження стійких моделей, які можуть обслуговувати клієнтів за будь-яких обставин; зміна фокусу зі збільшення послуг/виробництва на збереження лояльності вже існуючих клієнтів; перекваліфікація та підвищення кваліфікації працівників; розробка та впровадження систем контролю якості; заходи щодо управління та роботи в віддаленому режимі; активація інтенсивного режиму збереження ресурсів та ін. [8].

На сьогоднішній час, переважній частині підприємств у більшості регіонів України складно вести бізнес, хоча минулого року переважали задовільні оцінки. Про це свідчать результати опитування представників регіонального бізнесу, проведеного Європейською Бізнес Асоціацією.

Так, на першому місці за легкістю ведення бізнесу опинився Західноукраїнський регіон – 2,95 балів з 5-ти можливих, на другому місці розташувався Харків – 2,69 балів, на третьому місці Дніпро – 2,34 балів, на останньому опинився Південноукраїнський регіон – 2,25 балів [6].

Серед факторів, що стримують розвиток бізнесу, перше місце ділять корупція та бюрократія. З позитивних моментів – порівняно з минулим роком у більшості регіонів покращилась оцінка транспортної інфраструктури.

Львівські підприємці оцінили бізнес-клімат в Україні найвище з усіх регіонів (рис. 1). До порівняння, минулого року тільки 6% оцінювали умови ведення бізнесу як сприятливі [8].

Рис. 1. Оцінка бізнес-клімату в Україні Львівськими підприємцями

Джерело: складено автором на основі [6; 8]

До ТОП-3 факторів, що негативно впливають на легкість ведення бізнесу в регіоні було віднесено: бюрократію, корупцію, незадовільний стан інфраструктури. Антирейтинг 2020 р. в регіоні очолювала корупція, а бюрократія була на третьому місці.

Окрім розвитку інфраструктури, для покращення умов ведення бізнесу підприємці очікують на покращення роботи судів і правоохоронних органів, ефективну боротьбу з тіньовою економікою та зменшення навантаження на Фонд оплати праці.

Натомість підприємці Південного регіону найгірше оцінили поточний бізнес-клімат (рис. 2).

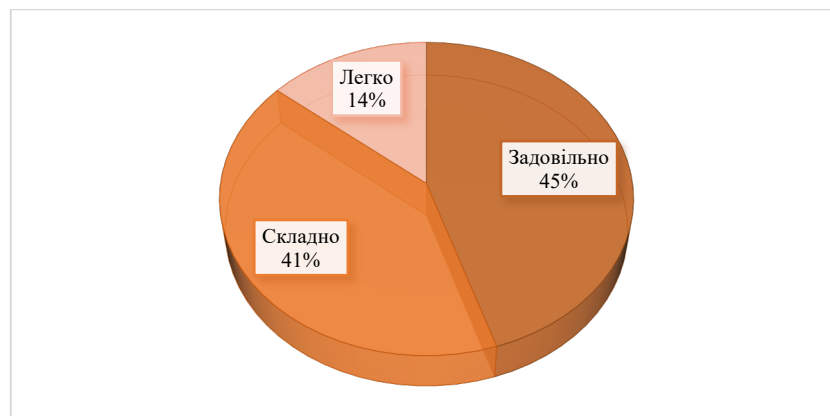
Рис. 2. Оцінка бізнес-клімату в Україні одеськими підприємцями

Джерело: складено автором на основі [6; 8]

До ТОП-3 факторів, що негативно впливають на легкість ведення бізнесу в регіоні респонденти віднесли: корупцію, бюрократію, незадовільний стан інфраструктури. Цього року фактор корупції вийшов на перше місце.

Для покращення бізнес-клімату компанії очікують зменшення тиску з боку контролюючих органів (хоча минулого року цей фактор не був серед топ-3 перешкод), розвиток транспортної інфраструктури, покращення роботи судів і правоохоронних органів.

Бізнес Харківського регіону також дещо погіршив оцінку поточних умов роботи (рис. 3).

Рис. 3. Оцінка бізнес-клімату в Україні харківськими підприємцями

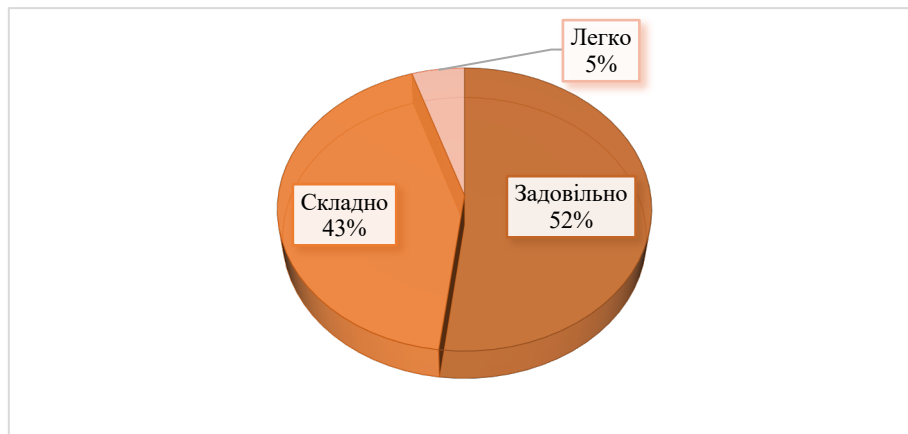
Джерело: складено автором на основі [6; 8]

Трійка факторів, що ускладнюють діяльність бізнесу, не змінилася з минулого року, змінився тільки їх порядок – це бюрократія, корупція, відсутність верховенства права.

На основі даного опитування було виділено перелік факторів, які могли б покращити бізнес-клімат в регіоні, до них віднесли: спрощення дозвільних процедур та порядку надання адміністративних послуг, розширення переліку електронних послуг, зменшення тиску з боку контролюючих органів.

Якщо аналізувати Дніпровський регіон, то тут ситуація близька до Південного регіону (рис. 4).

Рис. 4. Оцінка бізнес-клімату в Україні дніпровськими підприємцями

Джерело: складено автором на основі [6; 8]

Серед причин, що негативно впливають на ведення бізнесу у цьому регіоні можна виділити: корупцію, бюрократю, ускладнені взаємини з органами влади.

Для покращення ситуації бізнес очікує на будівництво аеропорту, реконструкцію доріг, покращення залізничного сполучення.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, на основі наведених досліджень можемо виокремити ряд заходів, які повинен здійснити уряд країни для сприяння розвитку бізнес-середовища. До таких заходів можна віднести: впровадження реальної та ефективної судової реформи, верховенства права, справедливого правосуддя; захист населення від COVID-19 (широкомасштабне тестування, вакцинація, ефективне лікування; викорінення корупції; гарантування справедливої, рівної, передбачуваної та прозорої податкової політики, чесної конкуренції; забезпечення макроекономічної стабільності та продовження співпраці з МВФ; зменшення тіньової економіки; захист інвестицій та прав власності; встановлення рівних правил гри шляхом усунення контролю олігархів; забезпечення передбачуваності нормативно-правового середовища для інвесторів; реформування сектору державних підприємств, державних банків та здійснення прозорої приватизації; здійснення діджиталізації в

масштабах всієї країни; просування експорту та спрощення процедур торгівлі; імплементація земельної реформи; збільшення державних витрат на охорону здоров'я (до 5% ВВП); лібералізація ринку енергетики.

Література

1. Біла І.С., Насікан Н.І. Бізнес-середовище в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 17. С. 127-131.
2. Головащенко В.П., Сидорова А.В. Сучасне бізнес-середовище України. Вісник СНТ. 2018. Т. 1. № 10. С. 145-148.
3. Закон України «Про засади державної регіональної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/156-19>
4. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів». URL: http://www.if.gov.ua/files/ЗУ%20Держ_Рег_он_пол_т%20%5BРежим%20совместимости%5D.pdf
5. Суворий клімат: інвестори ігнорують заклики влади вкладати в Україну. URL: <https://gmk.center/ua/posts/suvorij-klimat-investori-ignorujut-zakliki-vladi-vkladati-v-ukrainu/>
6. Бізнес-клімат в Україні: рік локдауну. Результати опитування. URL: https://chamber.ua/wp-content/uploads/2021/03/AmCham_CITI_survey_2021_UA_FINAL.pdf
7. Інвестиційний клімат України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_11352
8. Регіональні компанії погіршили оцінку бізнес-клімату «на місцях». URL: <https://eba.com.ua/regionalni-kompaniyi-pogirshly-otsinku-biznes-klimatu-na-mistsyah/>

References

1. Bila I.S., Nasikan N.I. Biznes-seredovyshhe v Ukrajinі. Ghlobaljni ta nacionaljni problemy ekonomiky. 2017. Vyp. 17. S. 127-131.

2. Gholovashhenko V.P., Sydorova A.V. Suchasne biznes-seredovyshe Ukrainy. Visnyk SNT. 2018. T. 1. № 10. S. 145-148.
3. Zakon Ukrainy «Pro zasady derzhavnoji rehionalnoji polityky». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/156-19>
4. Zakon Ukrainy «Pro stymuljuvannja rozvytku rehioniv». URL: http://www.if.gov.ua/files/ZU%20Derzh_Regh_on_pol_t%20%5BRezhym%20sovmestymosty%5D.pdf
5. Suvoryj klimat: investory ighnorujutj zaklyky vlady vkladaty v Ukrainu. URL: <https://gmk.center/ua/posts/suvorij-klimat-investori-ignorujut-zaklyki-vlady-vkladaty-v-ukrainu/>
6. Biznes-klimat v Ukraini: rik lokdaunu. Rezuljtaty opytuvannja. URL: https://chamber.ua/wp-content/uploads/2021/03/AmCham_CITI_survey_2021_UA_FINAL.pdf
7. Investycijnyj klimat Ukrainy. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_11352
8. Rehionalni kompaniji pogirshyly ocinku biznes-klimatu «na miscjakh». URL: <https://eba.com.ua/regionalni-kompaniyi-pogirshyly-otsinku-biznes-klimatu-na-mistsyah/>